

Arbetsdomstolen har ansett att det funnits laga skäl att avskeda en polisman som dömts för hot mot tjänsteman, olovlig körning och ofredande.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2018-08-22
StockholmDom nr 54/18
Mål nr A 150/17**KÄRANDE**

Polisförbundet, Box 5583, 114 85 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Ellinor Gudmundsson, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 Stockholm

SVARANDE

Staten genom Polismyndigheten, Box 12258, 102 26 Stockholm
Ombud: arbetsrättsjuristerna Annelie Elmertoft och Julia Damerau
Malmström, Polismyndigheten, adress som ovan

SAKEN

ogiltigförklaring av avskedande

Bakgrund

Mellan parterna gäller kollektivavtal.

P.J. är medlem i Polisförbundet och har varit anställd som polisinspektör vid Polismyndigheten i Uppsala. Personalansvarsnämnden vid Polismyndigheten (PAN) beslutade den 19 maj 2017 att avskeda P.J. Hans sista anställningsdag var den 9 juni 2017.

Parterna är oense om det har funnits laga skäl att avskeda P.J.

Yrkanden

Polisförbundet har yrkat att Arbetsdomstolen ska

- a. förklara att avskedandet av P.J. är ogiltigt,
- b. förplikta staten att till P.J. betala lön med 22 094 kr för perioden 9–30 juni 2017, 32 000 kr per månad för perioden augusti 2017–maj 2018 och 19 989 kr för perioden 1–19 juni 2018, samt
- c. förplikta staten att till P.J. betala allmänt skadestånd med 150 000 kr.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte funnits skäl för avskedande, men väl saklig grund för uppsägning, har Polisförbundet yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta staten att till P.J. betala

a. ekonomiskt skadestånd avseende uppsägningslön med 22 094 kr för perioden 9–30 juni 2017, 32 000 kr per månad för perioden juli–augusti 2017 och 9 469 kr för perioden 1–9 september 2017, samt

b. allmänt skadestånd med 120 000 kr.

Polisförbundet har yrkat ränta enligt 6 § räntelagen på de allmänna skadestånden från dagen för delgivning av stämning (den 12 december 2017) till dess betalning sker samt på övriga belopp från den 25:e i respektive månad till dess betalning sker.

Staten har bestritt käromålet. Staten har vitsordat att P.J:s månadslön var 32 000 kr och sättet att beräkna ränta. Om domstolen skulle finna att rätt till allmänt skadestånd föreligger, har staten yrkat att detta ska jämkas, i första hand till noll.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Parterna har till utveckling av sin talan anfört i huvudsak följande.

Staten

Sammanfattning av grunderna

P.J. har gjort sig skyldig till flera brottsliga gärningar under sin anställning. Efter att han dömts till skyddstillsyn och dagsböter för att ha hotat sin chef, har han under prövotiden för skyddstillsynen återfallit i brottslighet genom att framföra sin privata bil med minst 0,52 promille alkohol i blodet på ett mycket trafikfarligt sätt och avvikit från en olycksplats. Han har även dömts för ofredande av sin före detta sambo, som även är mor till deras barn. Han har vidare dömts för olovlig körning sedan han kört bil efter att ha fått körkortet återkallat. Därutöver har han försökt få ut uppgifter ur polisens register för privata ändamål utan att initialt uppge att frågan inte var tjänsterelaterad.

P.J. har härigenom allvarligt åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren. Det har därför funnits laga skäl att avskeda P.J. I vart fall har det funnits saklig grund för uppsägning. P.J:s misskötsamhet har varit av sådan art och omfattning att Polismyndigheten inte varit skyldig att försöka omplacera honom. Likväl omplacerades P.J. i oktober 2015 till beslagsgruppen, utan att misskötsamheten upphörde.

Polismyndigheten har uppfyllt sitt rehabiliteringsansvar. Även om så inte skulle vara fallet, har hans misskötsamhet varit så allvarlig att det likväl har förelegat laga skäl för avskedande alternativt saklig grund för uppsägning.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att Polismyndigheten brutit mot anställningsskyddslagen ska det allmänna skadeståndet jämkas, i första hand till noll. P.J. har genom sitt agerande medverkat till avskedandet och gett Polismyndigheten fog för uppfattningen att det förelegat laga förutsättningar för avskedandet. Det skulle framstå som stötande för den allmänna

rättskänslan om P.J. inte bara fick sin anställning tillbaka utan även kompenenserades med skadestånd. Vidare ska avräkning från krav på lön eller ekonomiskt skadestånd ske med de inkomster P.J. haft från annat håll.

P.J:s anställning

P.J. anställdes 2008 som polisaspirant vid Polismyndigheten i Uppsala län. Han blev 2011 polisinspektör, vilket han var fram till dess han avskedades. P.J. arbetade inledningsvis som yttre polis och utredare av mängdbrott. År 2010 började han vid länskommunikationscentralen (LKC), först som inre polis och från maj 2013 som KC-befäl. Som KC-befäl var P.J:s huvudsakliga arbetsuppgifter att leda polispatruller i den yttre polisverksamheten samt arbetsleda de civila operatörer som arbetade på LKC.

Under den första delen av sin anställningstid uppvisade P.J. stundtals ett aggressivt beteende i tjänsten och det har även framkommit att han druckit alkohol i allt för stor utsträckning under en längre tid, dock inte i tjänsten.

I början av september 2013 fick P.J. problem med sömnen och han remitterades till företagshälsovården där medicinering och samtalsbehandling sattes in. P.J:s arbetstider anpassades på så sätt att nattpassen togs bort. Han var därefter sjukskriven under några perioder och hade även kontakt med företagshälsovården. Den 22 september 2014 blev han sjukskriven på heltid och han har sedan dess varit sjukskriven helt eller delvis.

Hot mot tjänsteman den 23 september 2014

Den 23 september 2014 hotade P.J. den biträdande avdelningschefen på LKC på sätt som framgår av Uppsala tingsrätts dom den 26 mars 2015 i mål nr B 5761-14. P.J. dömdes för hot mot tjänsteman och påföljden blev skyddstillsyn med föreskrift att fullfölja en pågående behandling.

Brottet begicks inte i tjänsten, men bestod i att P.J. hotade att döda bl.a. sin chef. P.J. var inte frisk vid tillfället, men detta ursäktar inte att han uppsåtligen hotat sin chef till livet.

Polismyndigheten vidtog inga arbetsrättsliga åtgärder vid detta tillfälle, men tog kontakt med företagshälsovården och såg till att P.J. fick vård. Under tiden som förundersökningen mot P.J. pågick höll arbetsgivaren regelbunden kontakt med företagshälsovården, och förmedlade kontakt mellan P.J. och en psykolog. Företagshälsovården sade dock att detta var ett fall för allmänpsykiatri. P.J. fick förtur till behandling.

Försök att få ut uppgifter ur polisens register den 26 mars 2015

P.J. kontaktade den 26 mars 2015 LKC för att få hjälp med slagning i polisens system med anledning av ett privat bilinköp. Han ville veta om säljaren var dömd för narkotikabrott. P.J. blev först kopplad till en relativt nyanställd operatör. P.J. uppgav att han var KC-befäl och önskade få ut uppgift om en person förekom för narkotikabrott, men han nämnde inte att

han önskade få ut uppgifterna för privata ändamål. Operatören upplevde situationen som olustig och kopplade samtalet vidare till tjänstgörande KC-befäl. Då denne var upptagen kopplades samtalet ned. P.J. ringde då på nytt upp LKC, denna gång direkt till KC-inspektören L.W., och framhärjade med sin begäran. Först vid detta tillfälle uppgav P.J. att han behövde uppgifterna för ett privat bilinköp. När han nekades detta blev han aggressiv.

P.J:s har för egen vinning sökt få ut uppgifter från polisens register. Han har inte sett sekretessen som ett hinder.

Omplaceringen

I anslutning till att P.J. återkom i arbete omplacerades han den 1 oktober 2015 från LKC till beslagsgruppen, med anpassade arbetsuppgifter. Arbetstiderna anpassades så att han kunde hämta barnen. P.J. arbetade då 75 procent och var sjukskriven resterande 25 procent. Han fick göra alkoholutandningsprov varje dag och hade en överenskommelse med arbetsgivaren om förstadagsintyg. Det upprättades en s.k. SIP, dvs. en samordnad individuell plan.

Bilfärden den 24 januari 2016

Den 24 januari 2016 förde P.J. personbil efter att ha druckit alkohol och avvek från en trafikolycksplats på sätt som Uppsala tingsrätt fann styrkt i dom den 12 december 2016 i mål nr B 2088-16. Som tingsrätten funnit var det fråga om en vansinnesfärd, vid vilken P.J. hade 0,52 promille alkohol i blodet. Hans körkort togs ifrån honom på plats.

Som framgår av tingsrättens dom var P.J. medveten om att han druckit alkohol. Tingsrätten har dock funnit att P.J. saknade uppsåt, med hänsyn till att han inte kände till vilka effekter läkemedlet Theralen kan ha i samband med intag av alkohol. Tingsrättens bedömning får förstås så att tingsrätten ansett att P.J. inte var medveten om att han körde bil. Staten delar inte denna uppfattning utan gör gällande att P.J., som visste att han hade druckit, även var medveten om att han därefter körde bil. Vidare utvisar provresultaten att P.J. även hade metadon i urinen, något som åklagaren dock inte åberopade i brottmålet. P.J. har inte brytt sig om hur metadonet gått ihop med alkohol.

Sammantaget är tingsrättens dom felaktig i uppsåtsdelen och att P.J. har gjort sig skyldig till rattfylleri och smitning.

Oavsett den straffrättsliga bedömningen har P.J:s agerande den 24 januari 2016 inte varit förenligt med den oförvitlighet som krävs av en polisman. Staten framhåller särskilt följande.

Det är klarlagt att P.J. framfört personbil den 24 januari 2016 efter att ha druckit alkohol samtidigt som han medicinerade. P.J. måste genom sin utbildning och sitt arbete som polis ha varit väl införstådd med att droger, alkohol och bilkörning inte kan kombineras. I vart fall har företagshälsovårdsläkaren L.H. vid ett flertal tillfällen upplyst honom om vikten av att inte blanda alkohol och medicin.

Även smitning från olycksplats är mycket allvarligt, eftersom det vittnar om en mentalitet som hos en polisman framstår som synnerligen betänklig och allvarligt skadar Polismyndighetens anseende.

Efter händelsen lades P.J. den 1 februari 2016, genom arbetsgivarens försorg, in på behandlingshemmet Nämndemannagården där det också upprättades en behandlingsöverenskommelse. Han var inlagd under fem veckor och genomgick därefter drygt ett års eftervård. Så snart han kommit ut, återkallade han sekretessmedgivandet i förhållande till arbetsgivaren.

Olovlig körning den 30 mars 2016

Den 30 mars 2016 körde P.J. bil trots att han den 24 januari samma år fått körkortet återkallat. Han dömdes för olovlig körning, grovt brott. Hans agerande visar att han anser sig stå över lagen.

Ofredande den 24–27 april 2016

Under tiden 24–27 april 2016 ofredade P.J. sin före detta sambo, anställd som lärare, genom att till henne skicka meddelanden med lättklädda bilder av henne och med uppgift om att bilderna skulle skickas till hennes arbetsplats och läggas ut på internet, på sätt som framgår av Uppsala tingsrätts dom den 12 december 2016 i mål nr B 2088-16.

Att ett ofredande sker under en konflikt gör inte gärningen ursäktlig. Det ska även beaktas att P.J. skickade meddelandena från en mobil som han vanligtvis inte använde, vilket visar på en viss förslagenhet och att det inte var fråga om ögonblickets ingivelse.

Polismyndigheten delar alltså tingsrättens bedömning avseende ofredandet.

Avskedandet

Den 12 december 2016 dömdes P.J. av Uppsala tingsrätt för ofredande (händelserna den 24–27 april 2016) och olovlig körning, grovt brott (händelsen den 30 mars 2016) till dagsböter. Domen vann laga kraft den 2 januari 2017.

Med anledning av P.J:s samlade historik och den upprepade brottsligheten beslutade PAN den 24 februari 2017 att underrätta

P.J. om att arbetsgivaren avsåg att säga upp eller avskeda honom, varefter PAN den 19 maj 2017 beslutade att avskeda honom.

Rehabiliteringsskyldighet m.m.

Polismyndigheten har vidtagit rehabiliteringsåtgärder i form av tolv besök vid företagshälsovården, åtta rehabiliteringsmöten, ett trettiootal kontakter med läkare, samt flertalet samtal med P.J. inklusive hembesök. Därutöver har myndigheten bekostat behandling vid beroendeklinik där också en behandlingsöverenskommelse upprättats på sätt som är brukligt vid alkoholmissbruk. P.J. har bl.a. genomgått DBT-behandling (dialektisk

behandlingsterapi), som innehåller zen-buddistiska tekniker i syfte att finna acceptans. Denna behandling var avslutad när ofredandet skedde, vilket visar att den inte hade fått effekt.

Läkaren T.E. tog över i april 2016 och gav löpande in sjukintyg som angav att P.J. var helt arbetsförmögen. Anledningen till arbetsförmågan var dock överstruken så att Polismyndigheten inte kunde läsa vad där stod.

I det skede när arbetsgivaren stod i begrepp att avskeda P.J. har det inte funnits skäl att vidta fler försök till rehabiliteringsåtgärder.

Lön och ekonomisk skada

För det fall domstolen skulle finna att P.J. har rätt till lön eller ekonomiskt skadestånd, ska avräkning göras med inkomster han haft från annat håll.

Rättslig argumentation

P.J. har grovt åsidosatt sina åligganden i anställningen. Detta med hänsyn till att han var anställd som polisman, med de krav på oförvitlighet som följer med en sådan anställning, men också för att ett av brotten begåtts mot arbetsgivaren och inneburit att biträdande avdelningschefen hotats till livet. Vid tiden för avskedandet hade P.J. fullständigt förbrukat arbetsgivarens förtroende genom upprepad brottslighet varför senare händelser inte har relevans för bedömningen vid avskedandetillfället.

Polismyndigheten har uppfyllt sitt rehabiliteringsansvar beträffande P.J. Frågan om arbetsgivarens rehabiliteringsansvar är emellertid av underordnad betydelse då den misskötsamhet P.J. gjort sig skyldig till varit av allvarlig art. Under alla omständigheter har misskötsamheten inte varit sjukdomsrelaterad i de delar som gäller hot mot tjänsteman, försöket att tillskansa sig uppgifter ur polisens register samt ofredandet gentemot den före detta sambon. I dessa delar har P.J:s agerande i stället bottnat enbart i en bristande respekt för lagen.

Polisförbundet

Sammanfattning av grunderna

P.J. har avskedats från sin tillsvidareanställning utan att ens saklig grund för uppsägning förelegat. För det fall Arbetsdomstolen skulle anse att det funnits saklig grund för uppsägning gör Polisförbundet i andra hand gällande att det i vart fall inte funnits skäl för avskedande.

Polismyndigheten har inte fullgjort sitt arbetsanpassnings- och rehabiliteringsansvar.

Händelseförloppet

Under hösten 2013 insjuknade P.J. i depression med ångest och sömnproblem. Han fick medicin men började även självmedicinera med

alkohol. Sjukdomen eskalerade under hösten 2014 och har diagnostiserats som alkoholberoendesyndrom och ångestsyndrom. Sjukdomen var av mycket allvarlig karaktär med svåra besvär fram till sommaren 2016 då P.J. kommit under en för honom fungerande behandling. Samtliga händelser som läggs P.J. har, i den mån de har inträffat, ägt rum under inflytande av hans sjukdom och delvis som ett resultat av hans medicinering.

I september 2014 separerade P.J. och hans dåvarande sambo (E). Separationen var påfrestande och det uppstod en infekterad vårdnadstvist. Situationen blev till slut P.J. övermäktig.

Hot mot tjänsteman den 23 september 2014

Den 23 september 2014 ringde P.J. till den biträdande avdelningschef han arbetade under. P.J. minns inte samtalet men av förhör med chefen framgår att P.J. var mycket upprörd och att det hördes på P.J:s röst att något inte stämde. Samtalet handlade initialt om att P.J. ville avsluta sin anställning men övergick sedan i att P.J. uttalade att han avsåg hämta sina barn i skolan. När chefen sade att han i sådant fall skulle tvingas stoppa P.J., svarade P.J. att han skulle köra över den polis som försökte stoppa honom.

P.J. minns inte händelsen men ifrågasätter inte att det gått till på det sätt som framgår av tingsrättens dom.

När samtalet avslutats kontaktade avdelningschefen P.J:s läkare. Läkaren utfärdade ett vårdintyg och P.J. omhändertogs för psykiatrisk tvångsvård i drygt två veckor. I tingsrättens domskäl sägs att det ”står klart, bl.a. genom det återopade läkarintyget, att P.J. hade allvarliga psykiska besvär vid den aktuella tidpunkten”. Det torde således vara uppenbart att händelsen skett under inflytande av sjukdom.

Händelsen följdes av 11 månaders sjukskrivning innan P.J. återgick i deltidsarbete under hösten 2015.

Försök att få ut uppgifter ur polisens register den 26 mars 2015

P.J. har inget minne av samtalen till LKC. Han har dock tagit del av bandupptagningarna av samtalen och vitsordar att dessa har ägt rum. När P.J. ringde upp sade han vem han var, att han var långtidssjukskriven och att han skulle köpa bil. Det framgick alltså att han inte ringde i tjänsten. Han uppträdde inte aggressivt.

Bilfärden den 24 januari 2016

I början av januari 2016 förvärrades P.J:s psykiska tillstånd. Han medicinerade bl.a. med Theralen, som i kombination med alkohol kan orsaka förvirringstillstånd. Vid tidpunkten hade P.J. inte informerats om riskerna med att kombinera Theralen med alkohol, trots att han var alkoholberoende. Han mådde vid denna tidpunkt alldeles för dåligt för att själv tänka på vilka eventuella konsekvenser det kunde få att kombinera alkohol med de mediciner han hade. Han drack alkohol ibland för att dämpa sin svåra ångest när medicinerna inte räckte till. Ingen av de utbildningar

P.J. erhållit som polis innehåller moment som ger särskild kunskap om att vissa typer av receptbelagda mediciner eller narkotika i kombination med måttliga mängder alkohol kan orsaka kraftig berusning.

P.J. har den 24 januari 2016 framfört personbil på det sätt tingsrätten funnit utrett. Han hade den dagen svår ångest. Han har inget minne av att han drack alkohol men har i förhör direkt efter händelsen uppgett att han drack ett par glas vin på eftermiddagen. Han har sammantaget endast vaga minnesbilder av vad som hände. Vid förhör har en av de polismän som stoppade P.J. uppgett att han var ”påtagligt påverkad av något. Det gick inte att få någon kontakt med P.J. Enligt hans erfarenhet kan det inte bara ha varit alkohol som gav en så kraftig påverkan”. I förhållande till P.J:s berusningsgrad var hans alkoholhalt i blodet förhållandevis låg då han stoppades, 0,52 promille.

Mot bakgrund av P.J:s medicinering, den låga alkoholhalten och vittnesmålen om P.J:s kraftiga berusning fann tingsrätten att han inte kan ”anses ha haft anledning att räkna med att de glas vin han drack i kombination med den ordinerade medicinen skulle få en så kraftig effekt, vilket innebär att han inte kan anses frivilligt ha försatt sig i den aktuella situationen”. Åtalet ogillades i denna del.

P.J. kan inte hållas ansvarig för framförandet av personbilen den 24 januari 2016. Det är få läkemedel som idag finns att få utskrivna, som tillsammans med en låg alkoholhalt kan ge det tillstånd av sedering och förvirring som P.J. var i vid tillfället. Det kan därför inte rimligen ställas krav på att P.J. skulle ha förstått att det kunde bli som det blev.

Den 1 februari 2016 blev P.J. inlagd på behandlingshem. Han har fullföljt behandlingen och eftervården. Själva behandlingen pågick i fem veckor och eftervården i elva månader. Under behandlingstiden ifrågasattes periodvis om P.J. i stället borde skrivas in vid psykiatrin på grund av hans psykiska tillstånd.

Olovlig körning den 30 mars 2016

P.J. har inte framfört personbil den 30 mars 2016. Andra personer, såsom hans mamma och en vän till honom, har haft tillgång till bilen. Det var vännen som körde bilen vid det aktuella tillfället.

Ofredande den 24–27 april 2016

Under våren 2016 låg P.J. och hans före detta sambo (M) i vårdnadstvist. Tvisten och deras relation var mycket infekterad. Det förekom hot om att den före detta sambon skulle flytta till hemlig ort med barnen och att allt skulle göras för att P.J. inte skulle få träffa sina barn mer. De flesta konversationer fördes via chattfunktioner och sms. Idag är han och sambon överens om att tonen dem emellan var olämplig, från bådars håll. P.J. inser att han inte betett sig acceptabelt mot henne och han är mycket ledsen över hur hans sjukdom drabbat hans omgivning.

Under perioden den 24–27 april 2016 pågick en sms-konversation mellan P.J. och den före detta sambon. Konversationen inleddes med att den före detta sambon skickade ett sms av innebörden att hon såg fram emot att flytta så att P.J. aldrig skulle kunna få tag i henne och barnen. P.J. svarade att han har rätt till umgänge med barnen och därefter spårade konversationen ur. De meddelanden som skickades från P.J. är osammanhängande och bitvis svåra att förstå. Han mådde vid tillfället mycket psykiskt dåligt och tog Theralen samt drack alkohol. Under konversationen skickade P.J. lättklädda bilder av den före detta sambon till henne och uppgav att han skulle skicka samma bilder till hennes arbetsplats samt publicera dem på internet. För detta dömdes han av tingsrätten till ansvar för ofredande. Den före detta sambon framförde vid tingsrättsförhandlingarna att hon önskat återta den anmälan hon gjort.

P.J:s agerande är inte att anse som ett ofredande i lagens mening. Enstaka hot att sprida lättklädda bilder på någon omfattas inte av den brottsliga handlingen ofredande. Ofredande som inte innefattar fysisk kontakt krävde före den 1 januari 2018 ett hänsynslöst agerande. I detta ligger att det krävs ett upprepat beteende. Det som straffbeläggs är snarare sättet personen agerar på än innehållet i det som framförts. Vid kontakter genom telefon ska det vara fråga om en mängd sms eller telefonsamtal som inte upphör trots att mottagaren bett avsändaren sluta. Så har inte varit fallet. Det ska även beaktas att händelsen ägde rum under en pågående konflikt mellan P.J. och den före detta sambon och att han var väldigt sjuk.

Rehabiliteringsskyldighet m.m.

I juli 2016 övertog doktor T.E., chefsöverläkare vid Beroendemedicinska mottagningen i Uppsala, vårdansvaret för P.J. Dessförinnan hade P.J. ett flertal mediciner utskrivna av flera olika läkare och ingen av läkarna hade en samlad bild av medicineringen. T.E. kunde omedelbart konstatera att den medicineringen var kontraproduktiv. Flera mediciner togs bort, bland annat Theralen. P.J. har därefter genomgått en framgångsrik rehabilitering. Han är nykter sedan sommaren 2016 och lider inte längre av psykisk sjukdom på ett sådant vis att han är förhindrad att arbeta eller fungera i övrigt. Han har god insikt i sina behov av fortsatta vårdkontakter för stabilitet och struktur och han är beredd att underkasta sig provtagning som dokumenterar fortsatt nykterhet. Han mådde vid tidpunkten för avskedandet bra sedan lång tid tillbaka.

P.J. har numera en bra relation med sina två tidigare sambor och han har ett fungerande och regelbundet umgänge med sina barn.

Av den rehabiliteringsplan som upprättades den 1 februari 2016 framgår att Polismyndigheten tillsammans med P.J. regelbundet skulle följa upp rehabiliteringens fortskridande. Så har inte skett. De kontakter som förevarit med P.J. och vården har handlat om inhämtande av underlag för sjukskrivning. Polismyndigheten har inte haft något intresse av att rehabilitera P.J.

Lön och ekonomisk skada

P.J. har sedan september 2017 en ny anställning och har i denna erhållit lön. Före september 2017 har han inte haft några inkomster. P.J. har, brutto, erhållit lön med 22 410 kr för september 2017, 30 600 kr för oktober 2017, 31 140 kr för november 2017, 31 140 kr för december 2017, 28 980 kr för januari 2018, 32 850 kr för februari 2018, 31 000 kr för vardera av månaderna mars, april och maj 2018, samt 19 365 kr för perioden 1–19 juni 2018.

För det fall Arbetsdomstolen skulle förklara avskedandet av P.J. ogiltigt ska någon avräkning från lön inte göras med den inkomst P.J. erhållit under tiden från avskedet till huvudförhandling.

För det fall Arbetsdomstolen skulle anse att det inte funnits skäl för avskedande men väl saklig grund för uppsägning vitsordas att avräkning ska ske från det ekonomiska skadeståndet.

Rättslig argumentation

P.J. har gjort sig skyldig till olaga hot den 23 september 2014. Han har – på sätt som tingsrätten funnit – inte gjort sig skyldig till grovt rattfylleri och smitning den 24 januari 2016. Han har heller inte gjort sig skyldig till olovlig körning den 30 mars 2016. De handlingar som P.J. utfört den 24–27 april 2016 utgör inte brottsligt förfarande i form av ofredande. Oavsett vilken slutsats Arbetsdomstolen kommer till i dessa delar menar förbundet att straffvärdet för de händelser som läggs P.J. till last är förhållandevis begränsat. Ingen av händelserna har skett i tjänsten. Den allvarligaste händelsen, hot mot tjänsteman, skedde lång tid före avskedandet. Händelserna är således inte av sådan svårighetsgrad att de i sig utgör vare sig skäl för avskedande eller saklig grund för uppsägning.

Sedan P.J. blev polis 2008 avancerade han snabbt inom myndigheten och han var innan han blev sjuk en uppskattad medarbetare. Mot bakgrund av sjukdomens svårighetsgrad och de konsekvenser sjukdomens art och medicineringen gett ska det faktum att händelserna har skett under inflytande av sjukdom och medicinering beaktas även i avskedandefrågan.

Utredningen

Arbetsdomstolen har avgjort målet efter huvudförhandling. Vid denna har på Polisförbundets begäran hållits förhör med P.J., T.E. (behandlande läkare) och G.G. (P.J:s vän). På statens begäran har förhör hållits med L.W. (polis vid LKC), G.H. (civilanställd bilinspektör) och L.H. (behandlande läkare vid företagshälsovården). Staten har vidare åberopat uppspelning av två inspelade telefonsamtal. Parterna har även åberopat skriftlig bevisning.

Domskäl

Tvisten

Polismyndigheten har avskedat P.J. från anställningen som polisinspektör för att han gjort sig skyldig till brottsliga gärningar och försökt att för privata ändamål få ut uppgifter ur polisens register. Staten har hänfört sig till fem skilda händelser som redovisas nedan.

Tvisten gäller om det funnits laga grund för avskedandet eller i vart fall saklig grund för uppsägning.

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 18 § anställningsskyddslagen får en arbetstagare avskedas om han eller hon grovt åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren. Av Arbetsdomstolens praxis framgår att brottsliga handlingar som begås av poliser, i större utsträckning än för andra anställda kan anses innefatta ett grovt åsidosättande av den anställdes åligganden mot arbetsgivaren. Denna praxis har sin bakgrund i att polisens uppgift är att förebygga och utreda brott. Polismän måste också ofta ingripa med tvångsmedel. En förutsättning för att polisen ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett framgångsrikt sätt, är att den åtnjuter allmänt förtroende och en förutsättning för ett sådant förtroende är att polismännen är oförvitliga. Det är därför av särdeles stor vikt att polismän avhåller sig från att själva begå brott. Det sagda ska inte förstås så bokstavligt att ett brott av en polisman alltid skulle anses visa att denne uppenbarligen är olämplig för sin anställning. Se till det föregående t.ex. AD 2011 nr 56, AD 2011 nr 29, AD 2009 nr 23 och AD 2006 nr 85.

Arbetsdomstolen har i ett flertal domar tagit ställning till avskedanden av polismän som har gjort sig skyldiga till trafikonykterhetsbrott eller liknande, vilka haft sin grund i alkoholberoende av sjukdomskaraktär, se AD 1997 nr 13, AD 1995 nr 104, AD 1992 nr 42, AD 1992 nr 41, AD 1992 nr 123, AD 1992 nr 40, AD 1992 nr 39 och AD 1992 nr 38. Se även AD 1992 nr 51 som gällde en domare. Domstolens praxis kan i korthet sammanfattas enligt följande. Det är i och för sig oförenligt med en polisens tjänsteställning att denne gör sig skyldig till rattfylleri eller motsvarande. Om det emellertid kan konstateras att brottsligheten har samband med ett alkoholberoende av sjukdomskaraktär, bör det avgörande bli om polismannen har visat sig beredd att medverka till rehabiliteringsåtgärder och dessa kan antas leda till ett bestående resultat av sådan natur att brottet med fog kan betraktas som en engångsföreteelse. Om det är fråga om återfall i brott sedan arbetstagaren har fått allvaret i situationen klart för sig eller om arbetstagaren inte är beredd att medverka till rehabilitering, får andra synpunkter – främst att bevara den offentliga tjänstens integritet – ökad tyngd. Vid bedömningen kan i viss mån även tas hänsyn till andra faktorer såsom om polismannen har en längre och väl vitsordad tjänstgöring eller om det även på andra grunder än brottet finns anledning att ifrågasätta polismannens lämplighet för fortsatt tjänstgöring samt om brottet är begånget i eller utom tjänsten.

Av Arbetsdomstolens praxis framgår att en brottmålsdom inte är bindande i en arbetstvist rörande uppsägning eller avskedande på grund av brott, men

att en brottmålsdom som vunnit laga kraft bör tillmätas betydande bevisverkan i arbetstvisten. Principen tillämpas vid såväl fällande som friande brottmålsdomar. Arbetsdomstolen ska alltså självständigt pröva om arbetstagaren begått gärningen, men bedömningen får inriktas på frågan om det i Arbetsdomstolen framkommit något som medför att brottmålsdomens materiella innehåll och därmed dess bevisverkan i arbetstvisten måste sättas i fråga. Principen om en brottmålsdoms betydelse i en efterföljande arbetstvist rör främst den allmänna domstolens ställningstagande i själva bevisfrågan. Om t.ex. den åtalade har frikänts på annan grund än bristande bevisning, saknar brottmålsdomen bevisverkan. Detsamma gäller om den gärning som kommer upp i arbetstvisten är en annan än den som prövats av den allmänna domstolen. Se till det föregående t.ex. AD 2014 nr 85, AD 1997 nr 138 och AD 1995 nr 3.

Vilka gärningar ska läggas P.J. till last?

Hot mot tjänsteman

Den 23 september 2014 ringde P.J. sin dåvarande chef inom Polismyndigheten att sade han skulle hämta sina barn vid deras skolor, och om chefen eller andra poliser kom dit så skulle han köra över dem. Kort därefter tvångsomhändertogs P.J. då han på grund av allvarlig psykisk störning befanns utgöra en fara för sig själv och andra. Den 26 mars 2015 dömdes han för hot mot tjänsteman och påföljden bestämdes till skyddstillsyn med särskild föreskrift att fullfölja en pågående behandling.

Parterna är ense om att P.J. gjort sig skyldig till hot mot tjänsteman.

Enligt Arbetsdomstolens mening visar utredningen att P.J. begått gärningen under inflytande av psykisk sjukdom som åtminstone delvis haft samband med hans alkoholmissbruk. Han måste redan i och med händelsen den 23 september 2014 och dess efterspel ha insett allvaret i sin situation.

Försök att få ut uppgifter ur polisens register

Den 26 mars 2015 – dvs. samma dag som domen för hot mot tjänsteman meddelades – försökte P.J. per telefon få ut uppgifter ur polisens register om en person var dömd för narkotikabrott. Denne ägde en bil som P.J. övervägde att köpa. P.J. fick inte del av uppgifterna, då han inte behövde uppgifterna i tjänsten utan för privata ändamål. Av uppspelning av telefonsamtalen har framkommit dels att P.J. initialt inte klargjorde att han hade ett privat intresse av uppgifterna, dels att han reagerade negativt – om än inte hotfullt – på att han nekades uppgifterna.

Genom utredningen är det enligt Arbetsdomstolens mening klarlagt att P.J:s agerande syftade till att han skulle utnyttja sekretessbelagda uppgifter ur polisens register för andra än tillåtna ändamål. Han har härigenom åsidosatt sina åligganden i anställningen som polis.

Bilfärden den 24 januari 2016

P.J. har den 24 januari 2016 efter att ha druckit alkohol framfört bil på ett sätt som inneburit en påtaglig fara för trafiksäkerheten, samt avvikit från en olycksplats. Detta är parterna ense om.

P.J. har i en lagakraftvunnen dom frikännts från ett åtal för grovt rattfylleri och obehörigt avvikande från trafikolycksplats, med hänvisning till att han saknade uppsåt. Staten har gjort gällande att han har gjort sig skyldig till grovt rattfylleri och obehörigt avvikande från trafikolycksplats, eller att hans agerande i vart fall inte varit förenligt med den oförvitlighet som krävs av en polisman. Polisförbundet menar att tingsrättens bedömning är riktig och att P.J. inte kan hållas ansvarig för det inträffade.

Av skäl som framgår nedan behöver Arbetsdomstolen inte ta ställning till hur händelsen den 24 januari 2016 straffrättsligt ska bedömas. Det är tillräckligt att konstatera att händelsen ytterligare måste ha inskräppts för P.J. att han riskerade sin anställning som polis.

Olovlig körning

P.J., vars körkort återkallades med anledning av händelsen den 24 januari 2016, har genom en lagakraftvunnen dom dömts för olovlig körning, grovt brott, den 30 mars 2016.

Polisförbundet har anfört att andra personer än P.J., såsom hans mamma och hans vän G.G., har haft tillgång till den aktuella bilen, och att det troligen var G.G. som körde bilen vid tillfället.

I Arbetsdomstolen har nya förhör ägt rum med såväl P.J. som de i brottmålet hörda vittnena G.H. och G.G. Det har genom utredningen inte framkommit några omständigheter som ger Arbetsdomstolen anledning att frångå den bedömning som tingsrätten gjort. Arbetsdomstolen finner det alltså styrkt att P.J. gjort sig skyldig till olovlig körning, grovt brott, den 30 mars 2016.

Ofredande

P.J. har genom en lagakraftvunnen dom dömts för att den 24–27 april 2016 ha ofredat sin före detta sambo, som även är mor till deras barn. Gärningen har bestått i att P.J. till henne skickat meddelanden med utmanande bilder av henne och med uttalanden om att bilderna skulle skickas till hennes arbetsplats och även läggas ut på nätet.

Polisförbundet har vitsordat att P.J. agerat på det sätt som tingsrätten funnit, men menar att detta inte utgör en brottslig gärning.

Arbetsdomstolen finner att gärningen ska bedömas på det sätt som tingsrätten har gjort. P.J. har alltså gjort sig skyldig till ofredande.

Har det funnits laga skäl för avskedandet av P.J.?

Polisförbundet har argumenterat för att P.J:s agerande haft ett nära samband med hans alkoholberoende och hans psykiska ohälsa, att Polismyndigheten inte fullgjort sin rehabiliteringsskyldighet och att det därför inte har funnits tillräckliga skäl att skilja honom från anställningen. Staten har bestritt detta.

Enligt Arbetsdomstolens mening är det inte för målets avgörande nödvändigt att ta ställning till vad Polisförbundet anfört. P.J. har inom loppet av 18 månader gjort sig skyldig till hot mot tjänsteman, olovlig körning (grovt brott) och ofredande. Han har därutöver försökt få tillgång till sekretessbelagda uppgifter ur polisregistret för att olovligen utnyttja dessa. Enligt Arbetsdomstolens mening är det härigenom klart att P.J. inte förmått leva upp till de krav på integritet och oförvitlighet som måste ställas på en polis för att han eller hon ska få kvarstå i en sådan anställning. Denna slutsats ändras inte av det förhållandet att gärningarna kan ha haft sin bakgrund i sjukdom eller att hans psykiska hälsa numer förbättrats och att han synes ha kommit tillrätta med sitt alkoholberoende.

Arbetsdomstolen kommer sammanfattningsvis fram till att P.J. grovt åsidosatt sina åligganden gentemot arbetsgivaren. Det har alltså funnits laga skäl att avskeda honom.

Sammanfattning och rättegångskostnader

Arbetsdomstolens ställningstagande innebär att Polisförbundets talan ska avslås. Polisförbundet ska därför förpliktas ersätta staten för dess rättegångskostnader. Det yrkade beloppet är skäligt.

Domslut

1. Polisförbundets talan avslås.
2. Polisförbundet ska ersätta staten för rättegångskostnader med 273 960 kr, varav 263 646 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Jonas Malmberg, Lars Dirke, Christer Måhl, Karl Olof Stenqvist, Johanna Torstensson, Sofie Rehnström och Annette Carnhede.
Enhälligt.

Rättssekreterare: Pontus Bromander